

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ДЕФІНІЦІЙ ДВОХ СУМІЖНИХ ПОНЯТЬ: ТЕКСТ І ДИСКУРС

Почнемо з того, що на початку 70-х років ХХ століття була зроблена вирішальна спроба диференціювати категорії текст і дискурс. Дискурс передбачалося трактувати як «текст плюс ситуація», а текст, відповідно, визначався як «дискурс мінус ситуація». Однак, до сих пір, у сучасній лінгвістиці питання про співвідношення тексту і дискурсу залишається відкритим і потребує негайного детального аналізу, саме який ми й спроміглися відтворити в ході нашого дослідження.

Огляд останніх публікацій дозволяє зазначити, що науковий текст у лінгвістиці постійно знаходиться в центрі уваги багатьох вчених, але через неоднозначність поглядів і підходів до категорій «текст», «дискурс», розмаїття тлумачень організації наукового тексту, його семантичних і комунікативних характеристик, дослідження особливостей викладу змістовної інформації науково-технічного і в цілому наукового тексту залишається актуальним.

Виходячи з того, що текст і дискурс можуть мати спільну характеристику – комунікативну орієнтацію (комунікативну спрямованість), а також, враховуючи сучасне розуміння їх співвідношення як видового і родового понять, надзвичайно цікавим і актуальним є вивчення питання переходу дискурсу в текст і тексту – в дискурс [3, с. 190].

Е. Бенвеніст одним з перших надав слову дискурс, яке у французькій лінгвістичній традиції означало мовлення взагалі, текст, термінологічного значення, позначивши ним «мовлення, привласнюване мовцем» [2, с. 136]. Дискурс – складне комунікативне явище, яке охоплює й соціальний контекст, що створює уявлення як про учасників комунікації, так і про процеси творення й сприйняття повідомлення. Крім того, дискурс містить пара лінгвістичний супровід мови (міміку, жести). У широкому сенсі слова дискурс є складною єдністю мовленнєвої форми, значення й дії, що можна охарактеризувати за допомогою розуміння комунікативної події чи комунікативного акту.

Тобто, дискурс – це зв'язний текст у сукупності з екстралінгвальними, прагматичними, соціокультурними й іншими чинниками; текст – це мова, яку розглядають як цілеспрямовану соціальну дію, як компонент, що бере участь у взаємодії людей і механізмів їх свідомості (когнітивних процесах). Як відзначає Н. Д. Арутюнова, дискурс – це мова, занурена в життя. Тому термін «дискурс», на відміну від терміна текст, не застосовують до стародавніх

та інших текстів, зв'язки яких із живою дійсністю не відновлюються безпосередньо. Поняття дискурсу пов'язане з поняттям тексту як процесу між учасниками комунікативної події. Поняття тексту пов'язане з відрізком мови як продуктом комунікації [1, с. 37].

Принциповими відмінностями між дискурсом і текстом вважають наступні:

1) дискурс – прагматичний, текст – виключно лінгвістична категорія;

2) дискурс – категорія процесу, текст – категорія результату (статичний);

3) текст – абстрактна конструкція, дискурс – її актуалізація [4, с. 246].

Отже, у підсумку варто зазначити, що дискурс не обмежується рамками конкретного мовленнєвого висловлювання, а саме межами тексту. Під дискурсом також розуміють текст зв'язного мовлення, який складається з послідовності комунікативних одиниць мови, що переважають за обсягом просте речення, і перебувають у смисловому зв'язку, вираженому лінгвістичними засобами [1, с. 19]. Під текстом розуміють переважно абстрактну, формальну конструкцію, під дискурсом — різні види її актуалізації, які розглядають під кутом зору ментальних процесів і у зв'язку з позалінгвальними факторами [1, с. 121-122].

Література

1. Белова А. Д. Поняття про «стиль», «жанр», «дискурс», «текст» у сучасній лінгвістиці. К.: Прогресс, 2018. 130 с.

2. Приходько А. М. Концепти і концептосистеми в когнітивно-дискурсивній парадигмі лінгвістики. Запоріжжя: Прим'єр, 2008. 332 с.

3. Макаров М. Л. Основы теории дискурса. М.: ИТДГК «Гносис», 2003. 280 с.

4. Токарев Г. В. Текст как объект лингвокультурологии. Кіровоград: РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2008. 347 с.